

גמרא:

איבעיא להו: כרמלית מאי? האם מותר לעמוד בכרמלית ולשתות ברה"י או ברה"ר.

אמר אביי: היא — היא!

כשם שאסור לעמוד ברה"ר ולשתות ברה"י או להיפוך, כך אסור לעמוד בכרמלית ולשתות ברה"י או ברה"ר.

אמר רבא: אין לאסור בכרמלית.

שהרי היא גופא גזירה עצם ההעברה מרה"י או מרה"ר לכרמלית אינה אסורה אלא מדרבנן, גזירה שמא יעביר מרה"י לרה"ר, ואנן ניקום ונגזור שלא ישתה בכרמלית אטו הכנסת הכלי לשם מרשות אחרת, שהיא גזירה לגזירה?

אמר אביי: מנא אמינא לה שאסור אפילו בכרמלית?

מדקתני במתניתין "וכן בגת".

צט-ב

ועל כרחך מדובר בגת שהיא כרמלית [כגון שגובה מחיצותיה הוא פחות מעשרה טפחים]. ובאה המשנה להשמיענו שאף מכרמלית אסור לשתות תוך כדי שהוא עומד ברה"י או ברה"ר.

דאי בגת שהיא רה"י, ולאשמעינן שאסור לעמוד ברה"ר ולשתות ממנה, הא כבר שמעינן ליה מרישא.

והוינן בה: רישא לפי רבנן, ואילו סיפא — רבי מאיר היא!?

שהמשנה הקודמת שהתירה לעמוד ברשות אחת ולטלטל ברשות אחרת ולא גזרינן שמא יביא החפץ לתוך הרשות שהוא נמצא בה אתיא כרבנן. ואילו משנתנו, האוסרת לשתות ברשות אחרת משום גזירה, אתיא כרבי מאיר.

ומצינו שנחלקו בכך רבנן ורבי מאיר לקמן במשנה [קא א] לענין מפתח.⁽⁵⁵⁾

[רש"י מבאר שאי אפשר לומר שהשתיה במשנתנו תיאסר מצד מוציא מרשות לרשות כמו במשתין ורק. כי במשתין ורק הוא עוקר מרשות אחת ומניח ברשות אחרת, מה שאין כן בשותה, שצוארו נמצא באותה רשות שהוא שותה, והמים נחין מיד בתוך פיו, ונמצא שהעקירה וההנחה היו באותה הרשות].

ומתריצין: אמר רב יוסף: בחפיצין שצריכין לו, אפילו רבנן יודו שאסור לעמוד ברשות אחת ולטלטלם ברשות אחרת, כי בהם יש לחשוש יותר שיביאם אליו.

והילכך, משנתנו — דברי הכל היא. שהרי משקיין שאדם שותה נמי צריך להם, ויש לגזור בהם שיביאם מרשות שהוא שותה לרשות שהוא עומד בה.

רבי מאיר ורישא רבנן. ובשלמא לרש"י שם ניחא, שדוקא במשניות רחוקות זו מזו אמרינן כן

איצטריך למימר ונתלש. תורת חיים. 55. הקשה מהרש"א, הא לעיל מסיק דאכן סיפא

ורבא אמר: האי "וכן בגת" — לענין מעשר תנן.

וכן אמר רב ששת: "וכן בגת" — לענין מעשר.

דתנן במסכת מעשרות:

החיוב להפריש תרומות ומעשרות מן התורה הוא רק בדבר שנגמרה מלאכתו.

אלא, שאסרו חכמים לאכול אכילת קבע גם מדבר שלא נגמרה מלאכתו, על אף שאינו טבל מן התורה.

ולא אסרו חכמים אכילת ארעי או שתיית ארעי.

במשנה שלפנינו מבואר, כי היין שנמצא בגת [בה דורכים וסוחטים את הענבים], טרם רדתו לבור — לא נגמרה עדיין מלאכתו, ומותר לשתות ממנו שתיית ארעי על אף שלא הפרישו ממנו תרומות ומעשרות.

ההגדרה של השתיה כ"שתיית ארעי" תלויה בכמה דברים:

א. שתיה מעל גבי הגת עצמה, ולא כשנוטלים את היין מחוץ לגת.

ב. האפשרות להחזיר את היין הנותר בכוס חזרה אל הגת.

כי רק אם אפשר להחזיר את הנותר בכוס אל הגת, אין זו שתיית קבע.

שותין יין על הגת, בשעה שהיין נמצא בה, לפני שירד לבור, בין שמזג את היין במים חמין, ובין שמזג בצונן במים צוננים. ופטור מלעשר.

לפי שהשתיה "על הגת" היא דרך ארעי, ושתיית ארעי פטורה מהמעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו [גמר מלאכה של היין הוא כשירד היין מהגת לבור], **דברי רבי מאיר.**

רבי אליעזר בר צדוק מחייב לעשר כשמזגו את היין במים, בין חמין בין צוננים, לפי שעל ידי המזיגה עצמה הוא נחשב כשתית קבע. ושתיית קבע, בלי להפריש תרומות ומעשרות, אסורה אפילו קודם גמר מלאכה.

וחכמים אומרים: על החמין חייב.

אם מזג את היין במים חמים חייב לעשר אף כששתה על הגת, שהואיל ואינו יכול להחזיר את היין המזוג שנשאר אל תוך הגת, משום שהמים החמים יקלקלו את היין שבגת, הרי דעתו לשתות את כל מה שמזג, ובכך נעשתה שתיית קבע.

ועל הצונן, אם מזג את היין במים צוננים, **פטור מלעשר, מפני שמחזיר את המותר מן היין המזוג חזרה אל תוך הגת,** לאחר ששתה מעט, הלכך הוי שתיית עראי.

ומשנתנו אתיא כרבי מאיר, שבכל ענין ששותה על הגת הוי שתיית ארעי.⁽⁵⁶⁾

וקאמרה המשנה ד"כן בגת" לא יעמוד אדם

ולא במשניות הסמוכות זו לזו. אבל לתוס' שם דאפילו במשנה אחת מוקמינן רישא רבנן וסיפא כר"מ מאי קשיא הכא. ותירץ דדוקא לעיל דאין סתירה בין הסיפא לרישא בדינא, אלא שאת

הרישא אמרו רבנן וסיפא אמר רבי מאיר. אבל הכא סותרים המשניות זו מזו לדינא.

56. רש"י. ומהרש"א בשבת יא ב כתב, דאפשר

ואילו מן הצינור, הבולט חוץ לגג שלשה טפחים — מכל מקום הוא שותה! שמותר לו אפילו לצרף את הכלי לצינור, ולקבל ממנו את המים. ויבואר בגמרא.

גמרא:

ודייקין: קולט אדם מים מן המזחילה, אין. אבל מצרף פיו או כלי אל המזחילה — לא!

מאי טעמא?

אמר רב נחמן: הכא במזחילה שהיא נמצאת פחות משלשה טפחים סמוך לגג עסקינן.

דכל פחות משלשה טפחים סמוך לגג — כנגד המי, מדין לבוד, וכהוא מצרף את פיו או את הכלי אל המזחילה, הרי הוא כמצרף לגג, והרי הוא כמוציא מהגג, שהוא רשות היחיד, (59) לרשות הרבים. (60)

מחוץ לגת ויטה גופו לתוך הגת וישתה בתוך הגת מבלי לעשר, גזירה שמא יוציא את היין מחוץ לגת, וישתה. דאז הוי שתית קבע, שחייבת במעשר. אלא אם כן הכניס ראשו ורובו לגת. (57)

מתניתין:

קולט אדם, העומד ברה"ר, מי גשמים היוצאים מן המזחילה, ממרזב המונח לאורך הכותל, סמוך לגג, ומי הגשמים זוחלים במזחילה ויורדים למטה, וקולט משם את המים למטה מעשרה טפחים, בתוך רשות הרבים. (58)

ודוקא לקלוט את המים באויר מותר.

אבל "לצרף", דהיינו, להצמיד את פיו או כלי למזחילה, אסור, מהטעם המבואר בגמרא.

גזירה. ומישוב קושיות האחרונים הנ"ל [וכ"כ ברש"ש מסברא דנפשיה].

58. אפילו למעלה מעשרה טפחים מותר לקלוט. שהרי האויר שם הוא מקום פטור ומותר להעביר ממקום פטור לרה"ר. וכן אם הוא קולט למטה מעשרה טפחים הוי שם רה"ר, וידו ג"כ ברה"ר הוא. והא דנקט למטה מעשרה טפחים משום הסיפא דמן הצנור דשם מותר רק למטה מעשרה טפחים כמבואר לקמן בהערה 61. רש"י.

59. ואסור אפילו למטה מעשרה טפחים דגם שם הוי כרה"י בגלל שסמוכה לגג. רש"י במשנה.

60. ודעת הרמב"ם דמ"מ אין בזה איסור דאורייתא. שהרי המים לא נחים שם אלא נזחלין והולכין, ולא הוי עקירה מרה"ר. אולם מרש"י

באתיא גם כרבנן ובצונן. ועיי"ש ברש"ש שנתן טעם לדברי רש"י דאוקמה דוקא כרבי מאיר.

57. הקשה הרע"א במשניות והרש"ש בשבת יא ב, דאכתי הוי גזירה לגזירה. דאפילו אם יוציא את היין מחוץ לגת לא עבר על איסור דאורייתא. דמן התורה מותר לאכול אפילו אכילת קבע קודם גמר מלאכה, ועיי"ש ברש"ש מה שתירץ.

ועיין ברבינו יהונתן שמפרש הענין באופן אחר. דאם אינו מחזיר המותר הוי כנגמרה מלאכתו, שהרי אין סופו לירד לבור [ולא כרש"י דהוי שתית קבע]. ובראשו ורובו כתב הטעם, שע"י שראשו ורובו מוטל על הגת מגלה דעתו שאם ישאר לו מעט מהיין בכוס יחזירנו לגת. ואם כן כשאין ראשו ורובו בגת אין דעתו להחזיר המותר, והוי כנגמרה מלאכתו ואסור מעיקר הדין לשתות אפילו ארעי, ולא משום

רשות היחיד, שהרי המשנה מדברת כשפי הצינור נמצא למטה מעשרה טפחים].

וכאשר הוא מצרף אליו, הרי הוא כמוציא מרשות כרמלית לרשות הרבים.

ורק כשאין בו ארבעה על ארבעה מותר לצרף אליו, לפי שאז הוא מקום פטור.⁽⁶³⁾

מתניתין:

בור של מים הנמצא ברשות הרבים, והבור עצמו הוא רשות היחיד, שכן יש בעומקו עשרה טפחים, ומסביבו חוליתו, גבוה עשרה טפחים.

הרי חלון שעל גביו, הנמצא בקיר הבית הסמוך לבור — ממלאין הימנו בשבת מים, מן הבור אל הבית, דרך החלון.

שהרי החלון והבור — שניהם רשות היחיד הם.

וכמו כן אשפה הנמצאת ברשות הרבים, שהיא גבוה עשרה טפחים, הרי דרך החלון שעל גביו — שופכין לתוכה מים בשבת דרך החלון, שהרי האשפה אף היא רשות היחיד.

אבל צינור, הואיל והוא רחוק מהגג שלשה טפחים, לא חשיב כמצרף לגג. ולכן מותר אפילו לצרף.

תניא נמי הכי שאסור לצרף בסמוך לגג פחות משלשה טפחים:

עומד אדם ברשות היחיד, כגון בגג שלו, ומגביה ידו למעלה מעשרה טפחים⁽⁶¹⁾ אל עבר גגו של חברו, לפחות משלשה טפחים סמוך לגג ההוא. וקולט מהאוויר מי גשמים שירודין משם.

ובלבד שלא יצרף, שלא יצמיד פיו או כלי לכותל בגובה של פחות משלשה סמוך לגג. לפי שאותו מקום נחשב כגג, והרי הוא כמוציא מרשות חברו לרשותו שלו בלא עירוב חצירות.⁽⁶²⁾

תניא אידך: לא יעמוד ברה"י ויגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות משלשה סמוך לגג, ויצרף. אבל, קולט הוא ושותה.

שנינו במשנה: קולט מן הצינור מכל מקום ושותה.

תנא: אם יש בצינור רוחב של ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אסור לצרף אליו, מפני שאז הצינור בעצמו הוא כרמלית וְלֹא

משמע דאסור מדאורייתא. ב"י סי' שנ"א. ובביה"ל שם ד"ה תוך, הביא מבגדי ישע דגם לרש"י לית בזה חיוב חטאת.

61. לרבותא נקט דאפילו למעלה מעשרה טפחים מותר, ור"ש למטה מעשרה. מהרש"א. אבל במשנה הוצרך לומר למטה מעשרה משום דקתני שם צינור כמבואר בהערה 58.

62. ואפילו לרבי שמעון דאמר לעיל פט א שכל הגגות רשות אחת הן ומותר להוציא מגג לגג אפילו כשלא עירבו ביחד, מ"מ הכא מיירי שמכניסין לביתו. תוד"ה לא. ועיי"ש באיזה אופן מיירי.

63. ודוקא למטה מעשרה טפחים אבל למעלה מעשרה גזרינן אטו יש בו ארבעה על ארבעה דהוי רה"י. אבל למטה מעשרה אין לגזור. דהא

גמרא:

והוינן בה: במאי עסקינן?

אילימא בסמוכה, שהבור סמוך לקיר הבית
תוך ארבעה טפחים?

אם כן, למה לי שתהיה סביבו **חוליא** בגובה
עשרה טפחים?

שהרי הבור עצמו, כיון שהוא עמוק עשרה,
הוא רשות היחיד.

ומאחר שהשטח שבינו לחלון הוא פחות
מארבעה טפחים, הרי הוא מקום פטור.⁽⁶⁴⁾
והרי אין איסור לטלטל מרשות היחיד
לרשות היחיד אחרת דרך מקום פטור?

ומשנינן: **אמר רב הונא: הכא במאי עסקינן:**
במופלגת מן הכותל ארבעה טפחים.
שחוליית הבור רחוקה מן הקיר ארבעה
טפחים, ובינה לבין הקיר יש שטח שהוא
רשות הרבים.

ולכן, **טעמא דאיכא חוליא עשרה**. שאז,
כשהוא מעביר את הדלי מהבור שהוא רשות
היחיד, לחלון, שגם הוא רשות היחיד, הוא
מעבירו דרך מקום פטור.

שהרי אויר למעלה מעשרה טפחים ברשות
הרבים [אם אין ברוחב המשטח ארבעה]
הוא מקום פטור.

הא ליכא חוליא עשרה — קא מטלטל
מהבור שהוא רשות היחיד לחלון שהוא
רשות היחיד, דרך אויר רשות הרבים, שזה
אסור [ולדעת רוב הראשונים איסורו הוא
מהתורה].⁽⁶⁵⁾

ורבי יוחנן אמר: אפילו תימא מתניתין
בסמוכה חוליית הבור לקיר תוך ארבעה
טפחים.

ואף אם החוליה אינה גבוהה עשרה טפחים,
מותר למלאות מהבור לחלון. ולא קשיא
לישנא דמתניתין.

כי הא דקתני "וחולייתו גבוה עשרה" — לא
מיירי שהחוליא עצמה גבוהה עשרה.

ולכן אפילו בפחות מג' טפחים בגובה הוי מקום
פטור. ריטב"א.

65. הקשו הראשונים דמאחר שאוגדו בידו
דהיינו שאוחז הדלי בידו אפילו איסור דרבנן
ליכא, כמבואר לקמן קג א שבהעברה מרשות
לרשות שאסורה רק מדרבנן, כשאוגדו בידו
מותר אף לכתחילה.

והרשב"א מתרץ בסוגיא דהכא אולא למ"ד
קלוטה כמי שהונחה דמי וא"כ העברה מרה"י
לרה"י דרך אויר רה"י אסורה מדאורייתא.

והריטב"א מתרץ כי דרך המשלשל דלי
מלמעלה, על הרוב הוא נח באמצע האויר,

אפילו היה בו ארבעה הוי רק כרמלית. רש"י
במשנה.

ובביה"ל סי' שנ"א ד"ה אפילו, הקשה דאמאי
לא גזרינן בכל עמוד ברה"י שגבוה עשרה ואין
בו רוחב ארבעה דהוי מקום פטור שיאסר
לטלטל ממנו לרה"י אטו יש בו רוחב ארבעה,
ותירץ דכאן חיישינן טפי משום דלמטה אין בו
מחיצות ויבאו להקל בזה.

64. ואע"ג דחל ברה"י שאין רחב ארבעה לא
הוי מקום פטור אלא כשגבוה ג' טפחים ובפחות
מכן הוי רה"י, שאני הכא דלא דרסי בה רבים
באותו שטח שבין הכותל לבור מחמת קטנו.

אלא, שעומק הבור ביחד עם גובה החוליא — מצטרף לעשרה טפחים.

והא קמשמע לן: דבור וחולייתו — מצטרפין לעשרה, לעשות את תוך הבור לרשות היחיד.

ולפיכך, מותר לטלטל מהבור לחלון. שהרי שניהם רשות היחיד הם, והמקום שביניהם הוא מקום פטור.

שנינו במשנה: **אשפה ברה"ר** גבוה עשרה טפחים — חלון שעל גביו, שופכין לתוכה מים בשבת.

והוינן בה: וכי לא חיישינן שמא תנטל יפנו את האשפה, וגובהה ישאר פחות מעשרה טפחים, ותבטל מלהיות רשות היחיד.

ומתוך הרגל לא יזהרו וימשיכו לשפוך לשם מהחלון, ונמצא מוציא מרשות היחיד לכרמלית, או לרשות הרבים?

והא אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: **מעשה במבוי אחד** שראשו אחד היה סתום, וראשו השני היה מתוקן כדת, בלחי וקורה.

ומשני צידיו:

צידו אחד כלה לים, שהיה בצידו האחד ים, ושפת הים עמוק עשרה טפחים ונעשה מחיצה למבוי.

וצידו אחד כלה לאשפה, שהיתה מחיצת המבוי מהצד השני — אשפה גבוהה עשרה [והבתים והחצירות היו פתוחים למבוי בדופנו האמצעי].

ובא מעשה לפני רבי, ולא אמר בו, לא איסור לטלטל בו, ולא היתר.

היתר לא אמר בו: דחיישינן שמא תנטל האשפה, ושמא יעלה הים שירטון, שיצטבר חול בשפת הים עד לגובה המבוי, ותיבטל המחיצה שם.

איסור לא אמר בו: דהא עדיין קיימין מחיצות.

ואילו מתניתין משמע דלא חיישינן שמא תינטל האשפה?

ומשנינן: **לא קשיא:**

הא דרבי — באשפה דיחיד, שיש לחשוש שמא ימלך לפנותה.

הא דמתניתין — באשפה דרבים, שאינה עשויה להיפנות לעולם, ואין לחשוש שמא בעתיד יחסר גובהה מעשרה טפחים.

מתניתין:

אילן העומד ברשות הרבים, שהיה מוסך על הארץ, שענפיו מתפשטים ויורדים סביבו מכל הצדדים — **אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים**, שראשי הענפים מגיעים עד פחות משלשה טפחים סמוך לארץ — **מטלטלים תחתיו.**

דאמרינן "לבוד", ונמצאו ראשי הענפים כאילו הם מגיעים עד לארץ. ומכיון שגובה הענפים במקום חיבורם לאילן הוא לפחות עשרה טפחים, הרי יש כאן מחיצות של עשרה טפחים.

היו שרשו גבוהים מן הארץ שלשה טפחים, שיצאו השרשים על פני הקרקע בגובה שלשה טפחים — **לא ישב עליהן.** שדין